

AVRAM IANCU - 200!

Nr.7(47/iulie 2024)

INTERVIU DRAMATIC CU DOAMNA CARMEN SĂBĂU - DOCTOR ÎN RADIO-CHIMIE NUCLEARĂ

George ROCA

Dr. Carmen SĂBĂU

*„A plecat și tata,
a plecat și mama,
a plecat și Mircea,
a plecat și Isabella...
iar eu am rămas...
tot mai însingurată”*

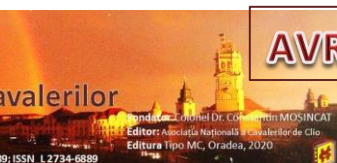
George ROCA: Bazându-mă pe principiul „Scripta Manent” îmi place să descopăr cât mai multe date din viața persoanelor pe care le intervievez. Vă mulțumesc anticipat pentru răbdarea și detaliile răspunsurilor date. V-aș ruga pentru început să îmi relatați câteva amintiri din copilărie, despre locurile natale, familie, idealuri de adolescent...

Carmen SĂBĂU: Dacă spuneți că „Scripta Manent”, am să încerc să țin piept avalanșei de întrebări pe care mi le-ați pus. Vă mulțumesc! Să începem cu „Începuturile”. Mai întâi despre familie.

Am făcut ochi, în 24 aprilie 1933, la Cluj, cum era modă pe atunci: acasă, dar nu cu moașă, ci cu doctor. Tatăl meu, Gheorghe (de obicei numit George) Grigorescu - născut la 17 noiembrie 1900, în comună Vela de lângă Craiova, decedat la 29

august 1972, în comună Mănăstirea, Călărași - după terminarea Liceului Regele Carol I de la Craiova, a plecat la Constanța, unde a intrat în Aviație. De-acolo a fost trimis la Școala de Piloți Militari de la Tecuci.

Părinții mei s-au cunoscut la Tecuci, locul unde tatăl meu - sublocotenent pe atunci - fusese cazat cu chirie la familia Chiriac (Ștefania și Marin), părinții mamei mele, pe strada Anton Cincu nr. 5. Mama, Antoaneta Maria Chiriac-Grigorescu - născută la 25 decembrie 1912 la Tecuci, România, decedată la 6 decembrie 2011, la Bolingbrook, Illinois, SUA - era o elevă foarte ambițioasă - tot timpul premiantă - cu multă voință, tărie și curaj. Citea mult și-i plăceau rochițele cochete. Tata era un bărbat frumos, chipeș... ca toți aviatorii. Tăcut, autodidact - pasiunile lui erau cititul și artele - pictură și sculptură, pe care le practica din plăcere și cu talent, în timpul liber, căci nu făcuse nicio școală de arte. Era extrem de disciplinat, corect și muncitor și mergea la „Flotilă” și dupămasa și deseori chiar și sâmbăta, „să nu cumva să se întâmple ceva și să fie acolo pentru a măsuri”. Aceste calități, l-au urmat toată viața și au făcut să fie foarte bine văzut la Marele Stat Major, ceea ce l-a ajutat să avanseze foarte rapid. La 42 de ani ajunsese deja General! După ce-a terminat toate studiile, a fost mutat la Flotilă de Aviație de la Cluj. Tata și mama s-au căsătorit înainte de a pleca la Cluj, loc unde și-au început viața de familie. Pe vremea aceea, puțini oameni aveau casa lor - majoritatea locuiau cu chirie și era „obiceiul” ca în fiecare toamnă să se mute în altă parte. Și noi urmam acea „cale normală”. Prima casă de care-mi aduc aminte, aparținea unei familii foarte cumsecade, de evrei-unguri, care aveau doi băieți. Unul abia născut, iar celălalt de vârsta mea, cu care mă jucam și de la care am învățat limba maghiară, pe care după scurt timp ajunsesem s-o vorbesc la fel de bine ca româna. Ultima casă în care ne-am mutat în Cluj, a fost pe str. Coșbuc, nr.12, o casă cu parter și etaj. Noi stăteam la parter, iar la etaj locuia proprietăreasa. Cu timpul, mama a devenit foarte bună prietenă cu dânsa. La două case distanță, la nr.8, locuia tot un ofițer de aviație, de la Flotila lui tata, mai în vârstă, cu familia - soția, o fiică mai mare și fratele ei, mai mic decât mine. Cu ei mă jucam destul de des. Dar, în general, eram foarte singuratică, pentru că răceam foarte des și mama mă ținea în casă, la pat... să nu mă îmbolnăvesc mai tare. Îmi aducea jucării, iar eu le așezam frumos în jurul

AVRAM IANCU - 200!

Nr.7(47/iulie 2024)

grilajului patului și pe urmă-i ceream cărți, din care, făcându-mă că citesc cu voce tare, gănguream toată ziua. Într-o zi a venit la noi o rudă, Tanti Claudia, și auzindu-mă „gângurind din carte” zice: „*I-auzi la ea cum citește!*”. Încă nu împlinisem patru anișori, dar asta o datoram tatălui meu, care la orice ocazie - zi de naștere, Crăciun, Paște, etc... - îmi aducea cadou câte o carte pentru copii și mă abona la reviste pentru cei mici. Când venea tata de la serviciu, mă lua pe genunchi și-mi cerea câte o carte pentru a-mi citi din ea. Eu urmăream cu degetul cuvintele rostite de el și mai în glumă, mai în serios, am învățat repede să citesc. Probabil că de acolo nu ne-am mai fi mutat, dacă nu venea războiul și cedarea Ardealului (în 30 august 1940), prin Dictatul de la Viena, conform căruia, un teritoriu transilvan de 42.243 km², cu o populație de 2.607.007 locuitori, dintre care 50,5 % erau români, restul fiind format din secui, șvabi, unguri, a fost cedat Ungariei și bieții băștinași urmau să „se evacueze” în doar 15 zile... România Mare, pentru care a luptat zeci de ani floarea intelectualității române s-a prăbușit... Îmi aduc aminte numai, cum, într-o zi a venit tata acasă, pământiu la față și i-a spus mamei: „*În 48 de ore trebuie să părăsim orașul. O parte din Transilvania a fost dată ungarilor*”. Mama a început să plângă și printre lacrimi a început să împacheteze în geamantane și cutii „ce-i cădea în mână”... cărți, așternuturi, vase, bibelouri... Tata a reușit până seara să aranjeze cu un coleg de-al lui, care n-avea copii, dar avea mașina, să ne ia cu el și cu soția lui în refugiu. El, însă, a rămas să dirijeze evacuarea Flotilei. Nu-mi aduc aminte cum și când a venit, dar a reușit să pună într-o camionetă cam 40% din ce aveam, restul rămânând acolo la Kolosvár. El s-a urcat în cabină lângă șofer, iar peste lucrurile noastre a luat mai mulți soldați, cu desagele lor. Și ei săracii și-au pierdut majoritatea lucrurilor pe care le adunaseră din soldă... Noi am plecat a doua zi pe Dealul Feleacului – singura cale spre sud - spre Sibiu, locul unde fusese evacuată Flotila lui tata și Clinicile și Universitatea de Medicină. Celelalte instituții au fost trimise în alte locuri... Pe Feleac, era jale mare: oameni triști, speriați, plângând, cu desagi, cutii, saci, geamantane - care ce apucase să ia - care pe jos, care în căruțe, sau călare pe câte un cal, o vacă sau un bou... Câte un copil mai mărișor, trăgea de funie câte o capră sau oaie, mașini ici-colo câte una, că nu prea existau mulți oameni cu mașini...

George ROCA: Cum au fost anii petrecuți la Sibiu? Amintiri frumoase!?

Carmen SĂBĂU: Părinții au găsit cu chirie un apartament, vis-à-vis de Cazărmi, pe strada Octavian Goga, la nr.27 și au început să-l aranjeze, cumpărând ce rămăsese de pripas la Cluj. N-a fost ușor, pentru că începuse războiul și era o mare criză, se făceau economii – s-au aplicat „curbele de sacrificiu”, reduceri cu o soldă pe an. Se introdusese camuflajul împotriva zborurilor de noapte. Se mânca mâncare contra-cost de la Popota Ofițerilor, pe care o aducea ordonanța în sufertaș. Doar acumă îmi dau seama că putea să fie și mai rău, și că abia după război a venit „Marea Tragedie”! Părinții m-au înscris la Școala Germană „Ursuline”, condusă de maici nemțoaice. La școala aceea mi-a plăcut mult, pentru că învățam totul în germană, era liniște și disciplină! Maicile erau excepționale și din când în când duminică, ne duceau în mici excursii în jurul Sibiului. Ba odată, chiar au organizat un „bal” pentru noi! Măicuțele erau însă foarte severe, ceea ce pe mine nu mă deranja de loc. În vacanța de vară tata m-a înscris la „Școala de înot”, de la Hotelul Bulevard, din centrul orașului, ceea ce mi-a plăcut și mi-a folosit toată viața. El întotdeauna se gândea la lucruri care-mi vor folosi „în viață”. De exemplu, una din cărțile pe care mi-a făcut-o cadou la una din zilele mele de naștere, a fost „Ajută-te singur” de Samuel Smiles! Am citit-o cel mai repede! Dimineața mă ducea el cu mașina la școală, pentru că era în drumul lui spre serviciu, dar la prânz nu ni se potriveau orele, așa că veneam pe jos. Chiar în prima seară de Crăciun la Sibiu, am făcut o criză teribilă, cu temperatură mare, de tremuram cu trei plăpumi pe mine... Mama a chemat o doctoriță de copii, pe doamna Țârlea, care i-a spus că am apendicită acută și că trebuie să mă opereze imediat. Așa că a treia zi de Crăciun, m-au operat la Clinică. M-a dus mama la doctorul Emil Hațeganu, șeful de Catedră de la Secția Medicală I, care când s-a uitat la mine, a zis: „*Asta? Asta n-are nimica – ia uită-te cum își pune chipiul pe cap!*”. Dar nici nu m-a lăsat să mai plec acasă. Am stat în spital o săptămână. După această operație, de care am avut parte totuși, au început să-mi placă nespuse de mult dulciurile! Mama era o gospodină desăvârșită și făcea prăjituri de casă minunate, câte două-trei feluri odată, aranjate frumos pe farfurii diferite și puse în bufetul din sufragerie. Eu pândeam dimineața când ea dormea sau când era plecată de-acasă și îmi luam din fiecare farfurie câte una sau două, apoi le reșezam pe cele rămase „să nu se vadă”. Bine-nțeles că la masă nu-mi mai era foame și mama se supăra și-i spunea lui tata: „*Nu știi ce să mă fac cu fata asta că nu mănâncă nimica!*”, iar tăticu, îi spunea: „*Las-o-n pace dacă nu*

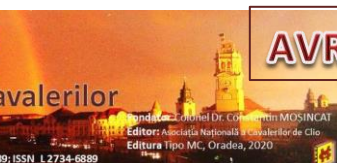
poate; n-o forța!". După doi ani de Sibiu și Școala la Măicuțe, tata a fost mutat la Flotilă de la Buzău și avansat Comandant. Mi-a părut rău, dar învățasem deja „ce-i viața”...

George ROCA: Distinsă doamnă, mă încântă povestirile dumneavoastră! Ați avut parte de multe peripeții! Cu au fost „Anii de la Buzău”?

Carmen SĂBĂU: La Buzău ne-am mutat de la început în Vila lui Marghiloman, situată la marginea orașului, care devenise proprietatea Flotilei, iar noi ocupam un colțisor. Mama rămăsese la Sibiu pentru niște controale medicale, eu eram încă în vacanța de vară iar tata mergea zilnic la Flotilă. Eu îmi ocupam timpul citind pe câte o bancă din parc. Când venea el acasă, mă întreba ce-am făcut, ce-am mâncat, etc... Iar eu începeam cu: „am citit atâtea pagini din..., am învățat tabla înmulțirii cu 5 sau 7, sau că, am mâncat un pepene galben, două mere, trei pere, patru prune, etc...”. Și astfel a trecut și vara și în toamnă m-au dat la școală! La Școala Primară nr.1, din centrul orașului, unde învățătoarea, doamna Coman, era extrem de bună și renumită profesional. Eu mergeam foarte bine cu școala și am început să studiez cu o profesoară particulară și pianul. Lucrurile au intrat pe făgașul normal, dar nu pentru mult timp! Era totuși război și se simțea... După doi ani ni s-a schimbat din nou viața. La un moment dat, ne-am trezit cu niște ofițeri nemți la școală. Fuseseră încartiruiți la școala noastră din „ordine de sus” și veniseră să ia clădirea în primire. Erau extrem de politicoși și disciplinați. Învățătoarea noastră încerca să se înțeleagă cu ei, dar nu știa nemțește iar ei nu știau românește. În toată școala nu s-a găsit nimeni să știe limba germană și atunci doamna Coman, și-a adus aminte că eu venisem de la o școală de măicuțe germane și m-a chemat în ajutor. La început eram cam speriată, dar mi s-a dezlegat repede limba și am tradus bine și repede, până m-am poticnit! Trebuia să-i întreb pe domnii ofițeri dacă poate rămâne acolo un cuier și nu știam cum se spune la „cuier”. Am intrat în panică, dar doamna Coman mi-a venit în ajutor. Mi-a spus să mă duc la obiectul cu pricina și să li-l arăt cu mâna! Apoi totul a decurs iarăși bine. Când a venit tata să mă ia de la școală, învățătoarea i-a ieșit în întâmpinare și m-a laudat, spunându-i că fără mine nu știe ce s-ar fi făcut nemții. Tata a zâmbit foarte mândru de odrasla lui și pe drum mă tot întreba cum a fost și ce-am spus și după fiecare frază de-a mea, mă lauda și-mi spunea „Fetița lui tata, ai văzut ce bine ți-au prins anii de la Ursuline? Tot ce înveți în viață va fi cândva folositor!”. Într-adevăr a fost foarte folositor!

Din Buzău nu-mi mai aduc aminte decât de parcul de la cealaltă margine a orașului, unde am fost odată cu tata și odată cu școala. Și mai țin minte că în clasă cu mine era o altă fetiță, Liliana Cațoiu, fată de căpitan, care mă lua câteodată la ea acasă, să ne jucăm. Locuia chiar în piața unde era școala. Străzile erau foarte liniștite. Nemții care erau în trecere spre front, nu ne deranjau cu nimica – nici nu-i simțeam! Dar ca orice lucru, care merge cât de cât bine, și perioada asta a luat sfârșit! Când am terminat clasa a IV-a, pe taticu l-au avansat și l-au mutat la o Flotilă din București. Deci iar m-am despărțit de colegile mele, cu care abia mă împrietenisem... și am plecat! Dar nu înainte de a avea un „raid” în casă, al „Bravilor Ostași Sovietici”, veniți în ziua aceea ca „eliberatori” în urmărirea „dușmanilor” nemți. Erau beți, în căutare de mai multă băutură. Au venit cu puști și pistoale... Sfârtecau toată tapițeria și spărgeau lemnăria mobilei în căutare de bani și mai știu eu ce. Furia lor a crescut și mai mult, când i-a întâmpinat în holul de la intrare un portret în mărime naturală al Regelui Mihai I, foarte reușit, pe care-l pictase tata, să-l lase amintire Flotilei înainte de plecarea din Buzău și-l pusese acolo să se usuce. Răcneau că turbați: „Burju!” , care eu nu știam ce înseamnă, dar mă făcusem și mai mică, numai ochii mei erau mari...

În vara de după clasa IV-a primară, când mă pregăteam să dau admiterea la liceu, au început bombardamentele americane și tata ne-a trimis la Hațeg, la sora prietenei lui mama, care se refugiase acolo de la Cluj. De-acolo, nu după mult timp, a trebuit să plecăm la Sibiu, ca să dau admiterea la liceu. Nu circula niciun mijloc de locomoție – toate erau cedate armatei și celor ce se refugiau, oameni nenorociți, neștiind cu ce-i așteaptă ziua de mâine. Un prieten de familie, consilier la Curtea de Conturi, care trebuia să plece și el cu soția lui, a aranjat cu o coloană de camioane rusești, care pleca spre Sibiu, să ne ia și pe noi. În fine am ajuns la Sibiu, am dat admiterea la liceu, pe care am luat-o cu media zece și am plecat, numai știu cum, la București, unde între timp venise și tata de la Buzău, cu câteva lucruri care mai rămăseseră întregi, după vizita rusească. Deci, a doua pierdere de lucruri din timpul războiului! Rămăsesem din nou, cu mai nimica!

AVRAM IANCU - 200!

Nr.7(47/iulie 2024)

George ROCA: Ei, și după Buzău... ați ajuns la București! Cum vi s-a părut viața de după război din capitală?

Carmen SĂBĂU: La București, la început am locuit pe strada Popa Nan, la nr.127, cred, după care ne-am mutat pe strada Mecet nr.15, într-un apartament cu patru camere pe hol și dependințe, la etajul I. Într-o casă pe colț și mai aproape de Școala Centrală, la care mă înscrișeseră părinții. Mergeam pe jos la cursuri și eram foarte mândră de uniforma mea: fustă bleumarin și bluză albă, cu număr-matricolă brodat cu albastru pe buzunar. Numărul avea și numele școlii respective, așa încât, dacă vreuna din fete nu se purta frumos pe stradă, putea fi reclamată la direcțiunea acesteia. Directoarea, doamna Malaxa, era foarte devotată și capabilă și alegea numai profesoare „una și una”. Școala avea un renume foarte bun pe vremea aceea. După ce au „mătrășit-o” comuniștii, școala, ca toate celelalte, a decăzut rapid.

Între timp, au venit comuniștii și „Guvernul ales de Moscova”. Au început vremuri grele! Noii ocupanți, se plimbau pe străzi și atacau oamenii cu „*Davai ceas, davai palton!*”. Când marele actor Constantin Tănase, i-a imitat, îmbrăcându-se cu un palton larg, cu care a intrat pe scenă și l-a descheiat, au apărut pe ambele mâini ceasuri, de sus până jos... și pe piept cu o pendulă. Lumea a început să râdă, iar el, foarte mirat a întrebat: „*Am zis ceva?*”. După acest spectacol, a dispărut... A fost printre primele semne de „groază” despre ce ne așteaptă în viitor. Femeile-soldați ruse, lucru rar pentru noi, au dat de magazine cu lenjerie de damă și și-au închipuit că e costumatie de bal. Așa că și-au luat combinezoane, pe care și le-au pus peste uniforma de soldat și se plimbau pe stradă, tare „țanțoșe”! Tata, ajunsese General de Aviație și era foarte bine cotate la Marele Stat Major, așa că fost anunțat că vom fi „ocupați” de „prieteni de la Răsărit” și toți ofițerii superiori vor fi dați afară din serviciu, li se vor lua pensiile, iar dintre cei care au luptat pe frontul contra rușilor, mulți vor fi închiși. Tata a ieșit imediat la pensie, pentru că „el nu lucrează pentru comuniști” și a și plecat din București! Urmarea a fost că ani de zile n-a primit pensie și a trăit din mila unui frate mai mic. Nu era primit nicăieri în serviciu din cauza „trecutului”. Părinții au divorțat, iar mama, cu mine și cu mama ei, care venise la noi, după moartea soțului, am plecat și noi din București, la o lună după ce începusem școala – adică clasa a doua de liceu, tot la Școala Centrală. Ne-am oprit mai întâi la prietenă a mamei din Cluj, până s-a dezmeticit mama cu viitorul. După vreo două luni, am plecat la Turda, unde a reușit să mă înscrie la liceul de acolo.

George ROCA: Deci iar în Ardeal, de data asta la Turda... Cum v-ați acomodat în acel orașel simpatic?

Carmen SĂBĂU: Aici am „căzut” tocmai în perioada tezelor și mi-a fost foarte greu, pentru că eu învățasem între timp, după cărțile de la București, iar la Turda aveau alte manuale școlare, de alți autori și multe din subiecte erau în ordine schimbată. Dar în semestrul II m-am redresat și am luat numai zece pe linie... La sfârșitul anului am fost premianta I-a pe clasă, ceea ce m-a făcut extrem de fericită. Peste vară, ne-am mutat din Turda, la „Mihai-Viteazu”, comună în care a fost omorât domnitorul Mihai Viteazul. Acolo, mama, s-a căsătorit cu un dentist pe care-l cunoștea de la Cluj și-l ajuta la cabinetul lui dentar din Turda. Eu plecam dis-de-dimineată la școală pe jos, pentru că singurul mijloc de locomotie era un tren (Mocănița), care venea de la Abrud și trecea prin comună la ora 4:30 dimineța. Așa că mă întâlneam cu cele trei colege de clasă - care locuiau tot în „Mihai-Viteazu” - la marginea satului la ora 7:00 și mergeam împreună, peste câmp. Aceste drumuri, precum și verile la râul Arieș și în Ciga (un câmp la marginea satului, unde jucam volei după scăldatul în râu) și mâncarea proaspătă - legume, fructe, produse lactate, ouă - cumpărate de la vecinele noastre unguroaice, m-au întărit pentru tot restul vieții!

În clasa a treia de liceu, am avut tot anul numai zece pe linie și profesoarele mi-au dat în sarcină, să le meditez pe cele trei colege de clasă, care locuiau în „Mihai-Viteazu”. Ele veneau la mine zilnic și pregăteau câte o materie cu ele, timp de o oră. La sfârșitul anului, am ieșit prima pe liceu iar ele și-au îmbunătățit notele simțitor. Am stat în „Mihai-Viteazu” până am trecut în clasa a șaptea de liceu. Peste vară mergeam la scăldat în Arieș și după aceea jucam volei pe câmp, zilnic câte trei-patru ore, iar în restul zilei citeam. Duminica mergeam la biserica din sat. După slujbă, bătrânii ieșeau în piața din fața bisericii și povesteau stând pe lavițe, iar noi tineretul - care cântam în corul bisericii, în „scoruș” – apoi

AVRAM IANCU - 200!

Nr.7(47/iulie 2024)

intrăm în „școluță”, o clădire părăsită - fără geamuri, fără uși, unde fusese școala mai demult - și unde, unul din băieții mai mari, aducea patefonul lui de modă veche la care trebuia să învârtești manivela să pornească(!), cu discuri vechi cu tangouri, foxtroturi și valsuri după moda de atunci... și învățam să dansăm. Eram atât de fericiți! Părintele Radu a fost și cel care m-a învățat să merg cu bicicleta! Eu pedalam și dânsul fugea după mine, ținând bicicleta să nu cad. Dar cu timpul atmosferă a început să se degradeze, devenind foarte „încărcată de venin” împotriva fetelor cele mai bune, care aveau și originea socială cea mai proastă. Așa că ne-am împrăștiat că potârnicile, în orașe mai mari, unde nu era chiar așa de rău.

George ROCA: Să înțeleg că (iar) ați plecat... și din Turda, și din „Mihai-Viteazu”!? Pe unde Doamne v-ați mai „primblat” pașii?

Carmen SĂBĂU: Păi, din nou la București! De data asta, cu greu au găsit ai mei un apartament compus dintr-o cameră mare, una mică, un antreu de trecere cu faianță pe jos, din care mama a făcut bucătărie pentru că era o chiuvetă acolo; o toaletă, un dulap, cămară și o altă cămăruță de 2x3 m, în care puse un pat pentru bunica și un scaun dentar, unde la început - până și-a găsit soțul mamei serviciu - făcea dentistică pentru prieteni. Nu era încălzire, așa că au instalat un godin cu lemne în camera mare!

De data asta am fost înscrisă la Liceul Centrul Școlar de lângă Cișmigiu. Am urmat clasa a X-a și deoarece „noii conducători” și-au dat seama că nu au „cadre de tip nou”, au scos o lege, prin care cei mai buni elevi din clasă, aveau voie să urmeze niște cursuri peste vară, după clasa a unsprezecea, ca să poată intra în același an la facultate și deci să iasă „specialiști” mai devreme cu un an. N-au prea fost candidați așa că au contat notele mai mult și am fost admisă. Rezultatul a fost că n-am avut vacanță de loc, unele materii nu le-am mai făcut din lipsă de timp, a trebuit să dăm admiterea la facultate înainte de terminarea cursurilor de liceu, așa că învățam câte 16-17 ore pe zi, dormeam câte 5-6 ore pe noapte și am slăbit în vara aceea 13 Kg! Mama s-a speriat să nu fac tuberculoză, boala frecventă pe atunci. Așa că, dându-și seama că nu voi avea de loc timp să mă refac, a luat legătura cu tata încă de când m-am înscris la aceste cursuri și l-a rugat să mă ia la el pentru două săptămâni (după aceea începea imediat facultatea!), să stau măcar la aer curat... Și astfel a trecut și vara și eu am intrat la facultate!

George ROCA: Cum v-ați decis să dați la o facultate de profil „Fizic”? Amintiri despre colegi, profesori, etc...

Carmen SĂBĂU: Alegerea facultății, a fost ea însăși o poveste... Mie-mi plăcea arhitectură, dar acolo nu te primeau, dacă nu participai la cursuri de desen special peste vară. Ori noi, care am dat două clase într-un an, am fost admiși cu condiția să nu lipsim de la clasă! Deci cu asta m-am lămurit repede. Aș fi vrut să urmez facultatea de limbă germană, dar mi-am dat seama că nu pot concura cu copiii de origine germană, care vorbeau acasă tot timpul „numai germana”! Deci a căzut și asta. Atunci m-am îndreptat spre științe. Cel mai mult îmi făcea cu ochiul chimia! Mă încânta posibilitatea să mi se aducă probe de ape, minereuri, plante, roci, sol, etc.... și eu după analizele de rigoare, să spun ce și cât conțin!

M-a luat mama la Facultatea de Chimie Industrială, undeva pe lângă Gara de Nord, să văd dacă mă tentează... Dar de la început nu mi-a plăcut clădirea: întunecoasă, rece, cu scări tocite. Ne-a spus cineva că sunt peste șase sute de candidați, pentru vreo 150 de locuri, deci cam unu la patru. Atunci ne-am dus la Facultatea de Chimie de la Universitatea „C.I. Parhon” din București. Asta era o clădire mai nouă și luminoasă, pe Cheiul Dâmboviței și avea profesori renumiți - printre ei fiind vestitul Gheorghe Spacu la Chimie Anorganică și Chimia Complexilor - spaima studenților, prof. Ion Agârbiceanu, la Fizică - un gentleman fin, calm și foarte bine pregătit, iar la matematică prof. Arno Kahane, care ne băga în cap matematica „grea și de neînțeles”, folosind o mulțime de bancuri. Au mai fost și alții buni - prof. Armeanu la Chimie Analitică, asistentul Alecu Popescu la Tehnologie, dar au urmat în următorii ani... Așa că m-am înscris la această facultate, deși aveam emoții. Dar... m-a ajutat Dumnezeu și am intrat cu bine și apoi pe parcursul celor patru ani de studii, am început să-mi revin și fizic. M-am menținut și aici printre primii - și am câpătat și o bursă de merit.

AVRAM IANCU - 200!

În anul trei, trebuia să optăm pentru una din cele patru secții: Chimie Analitică și Anorganică, Chimie Organică - cu prof. Bebe Angelescu, Chimie Fizică - cu prof. Ilie Murgulescu, care era și Ministrul Învățământului și Chimie Pedagogică. Când m-am dus la secretariat să semnez, secretarul, m-a luat din ușă:

- Știu, ai venit pentru Organică!
- Nu! Pentru Anorganică!

Toți din birou s-au întors spre mine și se uitau ca la o „minune”!

- Tu știi la cine te duci?
- Da! Și tocmai asta mă tentează.

Am fost singura care s-a înscris la „Anorganică” de bună-voie și au trebuit să facă o grupă de cel puțin 20, deci ceilalți au fost trecuți din oficiu. Peste vară, la „practică studențească” pe care eu am făcut-o la Fabrica de Sticlă din Turda, l-am cunoscut pe viitorul meu soț, Mircea Nicolae Săbău, coleg de facultate cu mine, care n-a fost acceptat să dea două clase într-un an, pentru că avea doi unchi închiși, așa că a intrat cu un an după mine la facultate, care între timp devenise de cinci ani. Cu alte cuvinte a terminat cu doi ani după mine. El a fost născut la 24 august 1934 la Turda și după ce a terminat Liceul „Regele Ferdinand I” (devenit după ocuparea de comuniști „Liceul de Băieți”) și-a ales Fizica - pe care a urmat-o tot la Universitatea „C.I. Parhon” din București, pentru că ceea ce-i plăcea cel mai mult – Filozofia – era de fapt numai Materialism Dialectic și Istoric și cărțile lui Marx, Engels, Lenin și Stalin. Și s-a gândit că cea mai apropiată de „Adevărata Filozofie”, este Fizică!!! Și a fost foarte mulțumit mai apoi de alegerea făcută!

În fine a venit și anul IV... L-am terminat cu bine, am dat și Examenul de Stat și am început să ne căutăm de lucru, de obicei în orașul în care ne erau părinții, ca să putem sta acasă, neavând bani de chirie, ba dimpotrivă făcând economie familiei. Abia prin ianuarie 1956, am găsit slujbă, spre norocul meu, la IFA (Institutul de Fizică Atomică de la Măgurele), unde am fost acceptați patru din seria mea.

George ROCA: Căsătoria cu un coleg cum a fost? Ce proiecte de viitor v-ați făcut? Ce impact a avut noul loc de muncă?

Carmen SĂBĂU: Anii de la Institutul de Fizică Atomică au fost minunați! Director era profesorul Horia Hulubei, care-și făcuse studiile la Paris, dăduse Doctoratul la Institutul „Curie” și-și făcuse un renume, care ne-a folosit și nouă (!), pentru că s-a luptat din răzputeri să facă acest institut să devină „Mândria României”. În 1957, din seria soțului meu, care urmasa Fizică cu profesorul Hulubei, au intrat mai mulți, și de la ei și de la Chimie, la IFA, pentru că între timp Institutul se mai dezvoltase, tot datorită eforturilor profesorilor Horia Hulubei, Ștefan Țiteica, Ion Agârbiceanu și alții... Am obținut multe „avantaje”, ca rezultat al luptei Directorului - căpătăm câte un iaurt de 500 gr. pe zi, (pentru care altfel trebuia să stai la coadă!) deoarece se considera „antidot contra radiațiilor” în care lucram. Aveam o vacanță de 36 de zile lucrătoare pe an tot datorită iradierii zilnice... În alte întreprinderi sau locuri de muncă concediile erau de 12 până la 24 de zile lucrătoare. Eram fericiți și nu ne gândeam la pericolele meseriei - în fond noi ni le alesesem! Vara, reactorul se închidea o lună pentru decontaminare și curățenie mare și toți plecam pe unde puteam, în general la părinți sau rude.

În vara lui 1956 ne-am căsătorit! Căsătoria Civilă în 11 iulie și cea religioasă pe 21 iulie, la Catedrala Sfântu Iosif din București. După căsătoria religioasă, mama a invitat mai mulți prieteni de-ai lor, pe părinții și câteva rude de-ale lui Mircea, soțul meu, la masă, ceea ce n-a fost ușor în criza de alimente de atunci, în singură cameră mai mare pe care o avea și bucătăria improvizată într-un antreu! „Luna de miere” am petrecut-o cu rucsacul în spate! Colindând Munții Apuseni, împreună cu un coleg de liceu al soțului meu și cu logodnica lui, dormind la țărani în șura cu fân și cumpărând roșii și ardei, produse lactate, pâine și fructe proaspete de la ei pentru a avea ce mânca! Din când în când dacă mai trecea pe drum câte un camion îi rugăm pe șoferi „Ia-mă nene!” și să ne ducă o bucată de drum, iar ei erau bucuroși să câștige câțiva bănuți. Era foarte cald, dar ne răcoream în toate pâraiele și râurile pe care le întâlneam în cale. Pe atunci nu exista poluare și beam apă gustoasă și rece de la izvoare sau chiar din râu! Eram așa de fericiți!

Cetatea Cavalerilor

Coordonator: Prof. Dr. Constantin MOSINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea, 2020

Cartea Mea, e și a Ta! ISSN 2734-6889; ISSN_L 2734-6889

AVRAM IANCU - 200!

Nr.7(47/iulie 2024)

Mama mea ne-a făcut rost de o cameră cu chirie la o prietenă de-a ei, *vis-à-vis* de Facultatea de Drept. Chiria reprezenta jumătate din leafa mea de la institut. Lumina, apa și căldura se plăteau separat. Soțul meu mai avea un an de studenție, dar primea bursă de merit, care ne-a ajutat mult, iar mama lui ne trimitea de Crăciun și de Paște câte un pachet cu produse din carne de porc. Când și-a terminat și el facultatea și a dat Examenul de Stat (1957), a fost întâiul repartizat la minele de uraniu din Nordul Ardealului, împreună cu mai mulți dintre colegii lui. Dar mai târziu s-a revenit asupra hotărârii pe motive de sănătate - fusese extrem de bolnav în copilărie -, familie - abia ne căsătorisem... și eu lucram la IFA - și pentru notele bune pe care le-a avut la examene în decursul facultății... Și astfel, a revenit la București. Eu intrasem cu un an înainte la Colectivul de Radiochimie condus de doamna Dr. Silvia Ionescu, împreună cu încă patru persoane. Nimeni nu știa Radiochimie. În facultate nu învățasem așa ceva. Nici măcar nu exista vreo carte de specialitate! Șefa noastră, s-a dus la directorul institutului, să-l roage să-i aprobe niște bani pentru cărți. El, săracul, s-a zbătut mult și a obținut bani pentru două cărți din „import”, de Radiochimie în limba engleză, scrise de Gerhart Friedlander, după care învățam cu toții. Fiecare din noi căpăta una dintre cărți pentru o dupămasă, din care trebuia să învețe pentru seminarul săptămânal. Dar am reușit!

În 1956 se anunțase un Congres de Energie Nucleară la Geneva pentru anul următor. Am muncit toți în disperare să putem trimite câte o lucrare! Era prima noastră lucrare publicată într-o „Culegere Internațională”. Atunci iar am mai slăbit... de stres și muncă! Dar după aceea, ne-am luat un concediu „bine meritat” și ne-am dus un grup mai mare de la IFA într-o excursie în Munții Făgăraș. În anul următor, am avut „evenimentul anului”: a venit la noi la institut, cu o bursă dată de Agenția Atomică de la Viena, o fiziciană italiancă, Maria Grazia Belloni, care a fost încartiruită la Hotelul Lido și care a fost repartizată la Reactor, unde lucra Mircea, soțul meu. Celorlalți le era frică să vorbească cu ea, ca să nu-i cheme la „cadre”. Iar dânsa, biata fată, care știa bine numai limba italiană și foarte puțină franceză și care venise la noi să lucreze în specialitate, se simțea foarte izolată. Cum soțul meu era foarte curajos și un foarte bun român, a simțit că trebuie să facem ceva pentru ea, pentru a avea o imagine mai bună despre țara noastră. Văzând-o așa de pierdută, a intrat în vorbă cu ea, și ea l-a întrebat unde poate mânca niscaiva „paste”? Atunci soțul meu s-a oferit să-i le preparăm noi când în când și a fost extrem de fericită. În dorința de a-i arăta puțin din România noastră, am luat-o în două weekend-uri în excursie: una la Predeal și una la mare. Am dus-o odată și la operă, fapte pe care ea le-a apreciat foarte mult. Bineînțeles soțul meu a ajutat-o și cu traduceri la lucru, atunci când avea întrebări.

O altă surpriză pentru noi a fost că la pornirea reactorului nostru a venit un bulgar să asiste, întrucât primiseră și ei unul și vroia să acumuleze ceva experiență. A fost pus în grupa de trei a soțului meu - care făceau determinările tuturor parametrilor reactorului. Când a plecat, a cerut să vină soțul meu la ei, atunci când vor da și ei drumul la reactorul lor, pentru a-i asista. Nimeni nu s-a gândit că nu i se va da voie în Bulgaria! Dar din păcate așa a fost! Nu i s-a dat! Altă decepție... În 1965, am avut o altă nenorocire! Tocmai ne mutasem în laboratoarele nou-amenajate, dar neterminate, tot prin eforturile extraordinarului nostru director, profesor și patriot, Horia Hulubei, când într-o zi ni s-a dat pe la ora 9:00 dimineața un telefon, că trebuie să golim de chimicale, până la ora 15:00, toate dulapurile de la pereți, pentru că vor veni specialiștii să termine instalarea gazelor. Ne-am repezit cu toți la treabă, dar nu aveam scărițe, nici scaune solide, ci numai niște scaune de laborator, rotunde, rotative, pe trei picioare, fără spătar. Eu m-am urcat pe unul, mi-am încărcat brațele cu sticle cu reactivi și m-am întors să le predau unei colege, ca să nu mă tot urc și cobor. Scaunul s-a rotit cu mine, am căzut și o sticlă de cinci litri cu acid sulfuric concentrat, care fusese pusă pe jos chiar lângă dulapul cu pricina, s-a spart, împrăștiindu-mă. Toate fetele s-au repezit să mă ajute, una a dat telefon la cabinetul medical, a venit salvarea și m-a dus la Spitalul de Arsuri. Și acolo, alte dureri și usturimi cumplite, până m-au spălat, uns cu medicamente și pus într-un pat, într-un salon de 16 paturi pline.... După masă au venit soțul meu și mama, foarte speriați, să mă vadă. A doua zi a venit și directorul spitalului să mă vadă și „m-a liniștit” (!) spunându-mi că voi sta câteva luni acolo...

Soțul meu a vorbit cu o colegă de-a lui, al cărei tată era vestitul doctor Zeno-Adrian Spârchez, și acela a fost foarte drăguț și a și venit a doua zi la spital, să vadă despre ce este vorba. Mi-a spus și el că va trebui

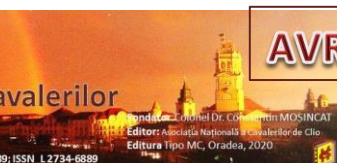
să rămân mai mult timp acolo, dar nu i-a plăcut că sunt cu atâtea pacienți în salon... Arsuri de tipul meu, erau extrem de sensibile la infecții – așa că a vorbit cu directorul spitalului și în ziua următoare am fost mutată într-un salon de două paturi. Într-o zi, nu știu ce mi-a venit să mă uit la răni – de obicei evităm, că-mi făceau rău! – și m-am îngrozit! Când a venit Mircea, soțul meu, să mă vadă, i-am spus că dacă vrea să divorțeze, nu-i fac nicio problemă, pentru că el e tânăr, frumos și inteligent și nu vreau să fie legat pe viață de o femeie cu asemenea cicatrici. A fost prima dată când l-am văzut dându-i lacrimile... A venit și șefa mea să mă vadă. Apoi, cu o zi înainte de a se împlini trei luni de când eram în spital, a venit din nou, să mă roage să semnez o hârtie ca să fiu eliberată din spital, pentru că dacă trec de trei luni, am dreptul să dau în judecată institutul, pentru că nu fusesem eu vinovată. Și asta ar fi fost un vot de blam dat institutului, cu urmări foarte neplăcute. Am acceptat imediat, pentru că mi-am dat seama că niciun câștig de cauză nu va compensa durerea de a mă vedea de-acum înainte, toată viața, cu acele cicatrici oribile. În timp, am început să fac cheloizi - un țesut tare și vâscos, care nu mă lăsa să mișc încheieturile de la mâini și genunchi. Cum s-a aflat și la Direcție, profesorul Hulubei, impresionat și de faptul că am acceptat fără nicio muncă de lămurire să semnez hârtia, s-a gândit să mă trimită la Viena c-o bursă de la Agenția Internațională Atomică, să-mi pot face grefele de piele din banii de bursă. Și m-a pus pe listă. Dar cum dumnealui pleca la diferite congrese, laboratoare, ședințe la agenție pentru a face rost de aparatură și contracte, când se întorcea se trezea că numele meu a fost înlocuit cu al unui membru PCR „de nădejde” și iar mă pune pe listă și apoi iar eram ștearsă cum plecă dânsul... și tot așa timp de doi ani de zile. În sfârșit, după această perioadă lungă de așteptare, am obținut bursa!

George ROCA: Plecarea la Viena cu Bursa Agenției Internaționale de Energie Atomică a fost de succes? Mă refer atât la sănătate cât și pe plan profesional.

Carmen SĂBĂU: Primul lucru pe care l-am făcut când am ajuns la Viena a fost să merg la Agenția Internațională Atomică și să cer lista cu doctorii specialiști în arsuri. Cu ajutorul unei doamne care se ocupa de bursieri am ales un doctor „cu renume” și m-am înscris la o consultație. Dar acesta mi-a spus că pentru grefe este prea târziu, pentru că acestea se fac în primele șase luni, dar ar putea să-mi înmoaie puțin cheloizii cu injecții cu hidrocortizon, din care promisem câteva și acasă la București, dar prea puține totuși, pentru că hidrocortizon nu se prea găsea la noi și era foarte scump. Și astfel am început tratamentul, care nu era de loc ușor de suportat! Îmi făcea injecții chiar în cheloizi, din jumătate în jumătate de centimetru și erau nespuse de dureroase! Tratamentul a durat pe tot timpul bursei – adică un an, în fiecare vineri... Dar cicatricile au rămas vizibile și le mai am și astăzi.

Între timp am fost repartizată la „Atominstut” din Viena pentru lucru. Șeful meu era prof. Ortwin Bobleter. În timpul bursei am făcut trei lucrări, care au fost publicate în revistele austriece de specialitate. Cât am stat acolo, în fiecare weekend, cu harta în mână, mergeam pe străzile Vienei, pe jos desigur, ca să văd cât mai multe... Am vizitat toate muzeele (și sunt destule!), bisericile, castelele, Opera, Opereta. Lunea, când mergeam la Laborator, în timpul mesei de prânz, în sala de mese, toți colegii se adunau în jurul meu să mă întrebe ce am mai văzut în weekend. Au aflat de la mine despre multe locuri de văzut, de care nici nu știau! Erau și trei familii de români, tot de la IFA, care lucrau pentru Agenția Internațională de la Viena, care m-au ajutat să nu mă simt singură, invitându-mă des la ei la masă. Cu una dintre familii, Balaban, am rămas prieteni până astăzi. Domnul profesor Balaban m-a ajutat foarte mult, ducându-mi la București, unde dansul mergea foarte des pentru cursurile pe care le ținea la Politehnica, medicamente pentru tatăl meu, care era foarte grav bolnav. Spre sfârșitul șederii mele acolo, am reușit să-mi iau un Fiat 1100 vechi, pe care mi l-a dus acasă șoferul Ambasadei Române de la Viena, care mergea pentru sărbători la familie. Cu această mașinuță am făcut niște excursii frumoase prin toată țara noastră.

De Crăciun, 1967, am revenit acasă și mi-am reînceput activitatea profesională, fericită lângă familie. Dar cât am fost la Viena, profesorul meu, m-a recomandat pentru o bursă Humboldt. Ca și prima dată, eram mereu ștearsă de pe listă atunci când pleca directorul nostru în străinătate. De data asta a durat trei ani să obțin aprobarea!

AVRAM IANCU - 200!

Nr.7(47/iulie 2024)

George ROCA: Îmi pare rău să aud că ați trecut prin atâtea neazuri! Unde ați plecat, în ce oraș al Republicii Federale Germania, pentru a beneficia de bursa Humboldt? Știu că Fundația Alexander von Humboldt promovează cooperarea științifică între cercetători străini și germani la nivel de excelență. Fundația acordă în fiecare an peste 700 de burse de cercetare și premii, menite să sprijine cercetători din străinătate să meargă în Germania pentru a lucra într-un proiect de cercetare împreună cu cercetători germani în cadrul unui institut-gazdă. Tema de cercetare este aleasă de către candidat...

Carmen SĂBĂU: În timp ce eu mă pregăteam să plec în Germania la „Kernforschungsinstitut”, pe la sfârșitul lunii septembrie 1970, după ce soțul meu și-a dat Doctoratul în „Energii Înalte” cu profesorii Horia Hulubei, Șerban Țiteica, Oliviu Gherman și Alexandru Mihul (șeful lui direct), din fericire, de această dată, a putut pleca (pentru doi ani!) și dânsul cu fetița, la Dubna, în URSS, unde a lucrat la Institutul de Energii Înalte, iar pe Isabella a înscris-o la o școală primară rusească. De Crăciun, deci după trei luni, când am vorbit la telefon, mi-a spus că fetița a început să vorbească rusește ca o rusoaică și că îi turuie toată ziua gura „*pa ruskii*”. Chiar și cu pisica vorbește muscălește!

Dubna era un progres față de România, pentru ca trimitând acolo toate țările specialiști, mai întâlneai și alți savanți și mai puteai vorbi și alte limbi. Avea o mulțime de laboratoare, o bibliotecă mare, cantină și veneau din când în când și vizitatori din Apus. Țările trimiteau și diferite alte lucruri: bani (toate), echipamente (Cehoslovacia, Germania, Ungaria), mâncare (Bulgaria)... Laboratoarele erau mai bine echipate decât în fiecare din țările mici participante la proiecte. Dubna era un orașel mic, așezat într-o regiune foarte pitorească – între un afluent al Volgăi și o pădure de mesteceni imensă. Fusese o moșie și au început s-o amenajeze și să construiască un orașel în jurul conacului, cu gară, școală, un hotel pentru cei care veneau pe termene scurte și apartamente de două camere cu baie și bucătărie, gata mobilate, pentru cei care veneau pe doi sau mai mulți ani și bineînțeles pentru cetățenii ruși care lucrau permanent acolo, prăvălii, spital, poștă, casă de economii, casă de cultură, unde erau invitați conferențieri de renume, unde se țineau concerte cu soliști tot unul și unul, se prezentau filme, avea un bazin de înot și un teren de patinaj. Deci aveai de toate, iar institutul organiza și excursii în apropiere – de exemplu la mânăstirile din jur - sau puteai merge la Moscova cu trenul... unde aveai ce vedea! Viața acolo era liniștită, pastorală, plăcută, mergeai peste tot pe jos, nu era trafic de mașini. Șeful serviciului administrativ, domnul Svanev, și secretara lui - erau foarte buni în slujba lor, fiind buni organizatori și având multă grijă de noi. Ne făcea plăcere să mergem acolo. Am fost și eu după accidentul de laborator, de două ori - în 1965 și 1966 - pe câte două luni, pentru o colaborare cu Laboratorul de Reacții Nucleare a profesorului Flerov - care se ocupa de Elementele Transuraniene - echivalentul cu cel al profesorului Glenn Seaborg din SUA. Dar las puțin Dubna, ca să răspund la întrebare și să vă povestesc despre Bursă Humboldt, primită pentru Karlsruhe.

Am ajuns la Karlsruhe la începutul lunii octombrie, 1970. Mi se scrisese acasă la București pe cine să contactez, unde să merg, ce să fac. Luasem legătura cu Șeful Centrului Academic German (DAAD), domnul Hans von Sanden, care se ocupa de străinii care veneau cu burse și care m-a întrebat dacă vreau să-mi caute o cameră de locuit. Eu, care nu știam ce impresie au ei despre cei veniți „din est”, am răspuns pozitiv. Așa că imediat ce am ajuns în gară, am lăsat geamantanele la casa de bagaje și m-am dus la biroul lui. Acolo am găsit un domn slab și înalt, un german „tipic”, foarte amabil, profesional și disciplinat, care îndată ce m-a văzut, m-a prezentat soției lui, pe care o chemase special pentru mine și pe care a rugat-o să mă ducă la gară să luăm bagajele și apoi la camera unde voi locui. I-a telefonat și proprietăresei să ne întâlnim la camera de închiriat. După vreo oră am ajuns acolo și... era să leșin! Cămăruța era minusculă, de doi pe trei metri, avea un pat, o sobiță de tuci cu lemne, un cuier pe perete, o măsuță mică de abia puteam mânca pe ea – nici vorbă de lucrat – o chiuvetă de spălat pe mâini... Toaletă erau cu câteva trepte mai jos, pe scări – fiind comună cu alții. Lemne trebuia să-mi procur singură și probabil să le depozitez sub pat, iar când am întrebat proprietăreasa de un duș sau baie, mi-a răspuns să merg la baia comunală, că e mai ieftin... Camera avea un geam îngust, care da într-un luminator – soarele nu ajungea niciodată acolo. Costul: 100 DM /lună, la care trebuia să adaug bani pentru lumină și apă și să-mi cumpăr lemnele de foc. N-am mai întrebat-o unde să duc cenușa... I-am spus că-mi pare rău, dar la noi „acasă”, eu nu locuiesc în asemenea condiții! Doamnă, o matroană în adevăratul înțeles al cuvântului,

s-a înfuriat și foarte obraznică a țipat: „Știam eu, că cu cei de dincolo, vom avea numai probleme!”. Norocul meu a fost că soția viitorului meu șef administrativ, frau von Sanden, o femeie foarte fină, și-a dat seama că e o rușine să ofere acea cameră unui străin, care vine să învețe la ei cu Bursă Humboldt, de oriunde ar veni... M-a urcat în mașină, m-a dus la soțul ei la birou și i-a povestit toată întrebvederea, după care m-au luat la ei acasă, până-mi vor găsi ceva corespunzător. Peste câteva zile a venit domnul von Sanden acasă cu vestea că are o garsonieră într-un cămin studentesc, să mă duc să o văd și că mă va costa 800 DM/lună. Imediat ne-am dus acolo și când am văzut-o, am spus pe nerăsuflăte „Da!”. Avea toate facilitățile care îmi trebuiau și era situată foarte central, aproape de stațiile autobuzelor pentru Institut. După asta, „mi-au crescut acțiunile în ochii nemților”!

A doua zi m-am dus cu autobuzul la Institut: și acolo știau deja de mine... Toate formele erau gata. Am iscălit de primirea legitimației, mi-au dat harta Institutului, mi-au marcat pe ea „Radiochimia” și am plecat. La Institut de asemenea mă așteptau. Am discutat mai întâi cu directorul – domnul profesor Seelman Eggebert – care apoi m-a prezentat viitorului șef direct, Dr. Eberle, celorlalți profesori, bursieri și secretare și mi-au arătat laboratoarele. Șeful m-a dat în seama unui pakistanez, care era acolo de vreo cinci ani, dăduse examenele de doctorat și lucra la teză. A doua zi, el mi-a arătat aparatele la care voi lucra, mi le-a explicat foarte sumar, m-a dus la clădirea de computere și mi-a arătat ce program voi folosi și gata... m-a lăsat să mă descurc! Eu am început din ziua următoare să citesc materiale pentru subiectul pe care mi l-a dat șeful și după o săptămână am început să fac experiențe. Veneam dimineața cu autobuzul de ora 8:00 și plecam seara cu cel de orele 19:00. Programul normal era până la 16:30! În ajunul vacanței de Crăciun, șeful meu a văzut lumină în laboratorul meu și-a venit să-mi ureze „Crăciun fericit”. Văzându-mă cu mâinile până la coate în nișe, foarte atentă, m-a întrebat: „Ce faci aici la ora asta? Toți au plecat...!”. I-am răspuns că mai am de făcut niște soluții. S-a uitat la mine uimit, m-a măsurat din cap până-n picioare și m-a întrebat: „Nu vrei să-ți faci Doctoratul?”. Mi-am scos mâinile din nișe, m-am întors spre dânsul și i-am răspuns: „N-am mai auzit pe nimeni să-și fi făcut doctoratul în zece luni, cât mi-au mai rămas mie!”. Zice: „Asta nu-i o problemă, putem cere o prelungire!”. L-am rugat să mă lase până după vacanță să mă gândesc și să mă consult cu soțul meu. „Bine, zice, dar imediat ce ne întoarcem, să-mi spui rezultatul, ca să începem completarea formelor, pentru că durează!”.

Am dat imediat telefon soțului meu la Dubna, să-i povestesc „pățania”. Iar el, ca din pușcă mi-a răspuns: „Și ce, te mai gândești...?”. Deci zarurile au fost aruncate. Imediat după Anul Nou, m-am dus la șef și i-am spus că accept. I s-a luminat fața și zice: „Păi, atunci, la treabă!”. Mi-a dat un maldăr de hârtii să le completez cât mai repede. Le-am trimis cu recomandările lui și ale directorului, iar prin aprilie era totul aprobat. Obținusem o prelungire de zece luni! Plină de optimism și de speranțe, m-am pus pe lucru: laborator zilnic de la 8:00 la 21:00! Ajungeam acasă la 22:00, mâncam ce dă Dumnezeu și mă apucam de învățat pentru examene. Cu toate că eu le dădusem pe toate în România, aici a trebuit să le dau din nou, învățând după cărțile lor și în limba germană. La 1:00 mă culcam, la 6:30 mă sculam și o luăm de la început. Între timp m-am mai împrietenit cu câțiva colegi germani care m-au invitat la ei acasă de câteva ori, în weekend-uri. DAADl organiza excursii în weekend-uri prin împrejurimi, iar Fundația Humboldt, două excursii pe an: una de două săptămâni - un tur al țării și alta de patru zile - pentru Comunicări Științifice la Bonn. Desigur că am participat la ambele!

În 1971, pe soțul meu l-a propus Institutul din Dubna, să participe la două conferințe, în Bologna (Italia) și la Cambridge (Anglia), pe banii lor, ca să prezinte rezultatele lucrărilor grupului în care lucra. Din păcate cei din România nu i-au dat voie, pentru că eu eram în Apus! Asta a fost o altă mare decepție și durere pentru noi! În 1972 mi-am dat examenele și cu o lună înainte de a-mi expira termenul, mi-am susținut Teza. Apoi m-au sărbătorit, cu tradiționala „Pălărie de catifea neagră, cu ciucure într-o parte”! Mai aveam câteva zile până să plec, când m-a chemat Directorul Institutului, responsabil cu Relațiile cu Străinătatea, pentru că venise o comisie de directori și fizicieni de la IFA București, și m-a rugat să fac pe translatorea. Când am intrat în Sala de Consiliu, primul lucru pe care l-a spus directorul german cu mare admirație, a fost: „Doamna Săbău, tocmai și-a luat Doctoratul în Radiochimie”! Dar românii mei... n-au auzit, n-au înțeles! Au tăcut cu toții! Pentru mine însă, aprecierea lui a contat mai mult decât ar fi putut să-mi spună colegii români!

AVRAM IANCU - 200!

În ultima perioadă de stat la Karlsruhe, începusem să am sentimente contradictorii: pe de-o parte, bucuria că mă întorc la familie, în țara mea, cu un Doctorat luat în Germania - care era printre cele mai avansate din Europa în domeniul chimiei, pe de altă parte... un regret că nu voi mai vedea acele locuri, sau în general „străinătatea” niciodată!

George ROCA: Și cum a decurs, distinsă doamnă Dr. Carmen Săbău, reîntoarcerea la București!?

Carmen SĂBĂU: Primul lucru pe care l-am făcut, ajunsă acasă, a fost să merg la tatăl meu să-l văd. Era foarte, foarte bolnav - avea astm și emfizem pulmonar, nu putea respira decât cu ajutorul spray-urilor pe care i le-am procurat eu, și nu mai putea vorbi. Când i-am spus că am luat Doctoratul, i-au dat lacrimile și m-a privit suav cu ochii lui negrii și frumoși, zâmbitori și fericiți! Exact la o lună după aceea, ne-a părăsit, 29 august 1972. Mi-am dat seama că numai prin voința lui extraordinară a reușit să mai trăiască până m-am reîntors... ca să mă mai vadă odată... Și nu mult după asta și domnul profesor Horia Hulubei, pe care l-am vizitat de câteva ori în spital, ne-a părăsit!

După asta, am început imediat să-mi completez formele pentru echivalarea doctoratului și le-am depus la minister. Soțul meu și fetița, erau la Dubna. Prin telefon ne-am hotărât să ne petrecem concediul împreună, întâlnindu-ne la Budapesta pentru a face un tur al „Țărilor Prietene” - Ungaria, Cehoslovacia, Germania de Est și Polonia. Desigur cu noua mea mașină, „Fiat 104”, cu care venisem eu din Germania, conducând singură de la Karlsruhe, via Elveția, Italia, Iugoslavia până la București. A trebuit să-mi fac noi forme de pașaport - cel de serviciu, cu care fusesem „la bursă” fiind obligată să-l predau în termen de 48 de ore - acțiune care mi-a luat vreo două săptămâni, fiind nevoită să merg în audiență la „șapte șefi și șefșori” de Colectiv, Secție, Partid, Sindicat, Cadre, Directorul Institutului și la Serviciul Special - care să fie de acord cu plecarea mea în vacanță mea personală, în „Țările Socialiste Prietene”! Cu banii schimbați de mine pentru excursie și cei primiți de soțul meu pentru Conferințele ținute la Praga și Dresda, precum și cu proviziile încărcate în mașină și dormind prin campinguri sau la prieteni, ne-am descurcat! Și astfel, am pornit singură la drum spre Budapesta, unde urma să-i primesc pe ai mei la aeroport. Apoi am vizitat Budapesta, Praga, Dresda, Varșovia și Cracovia. Când ne-am terminat excursia, ne-am întors la Budapesta și i-am dus pe ai mei la aeroport. După ce au plecat, am plecat și eu spre țară... Aici, în timp ce eu eram la Karlsruhe și soțul meu cu fetița la Dubna, mama mea s-a zbatut enorm, ajutată de cumnatul ei, avocat, să ne cumpere o locuință pe str. Intrarea Frumoasă nr. 6, la etajul IV, apt. nr 9, din București. Soțul meu strânsese ceva bani, pe care i-a completat mama lui și s-au făcut actele. Tot mama mea a făcut și mutarea noastră din Militari, unde promisem un apartament mititel cu câțiva ani înainte.

După această vacanță binemeritată, am început din nou lucrul. După câteva luni, am fost chemată la Direcție, să fiu întrebată dacă vreau să mă duc și eu la Dubna, pentru că soțul meu ceruse o prelungire de un an, iar dacă eu nu accept să merg, nu i se va da aprobarea. Luată prin surprindere, am cerut voie să mă gândesc. Seara, l-am sunat la telefon pe Mircea, soțul meu, și i-am spus care-i „târgul” și l-am întrebat ce decizie să iau! El mi-a spus să hotărâsc cum cred eu că e mai bine pentru familie, așa că i-am spus „Da!”, mai ales că constatase că în laboratorul în care lucram eram invidiată, deci nu aș fi avut mari șanse de pace... Începuse să mă tenteze ideea de a merge la Dubna, unde aș fi lucrat la Laboratorul profesorului Flerov, care însemna mult mai mult decât mi se oferea acasă. Așa că a doua zi am dat răspunsul „pozitiv” directorului Barb și imediat au început completarea formelor.

George ROCA: Interesant! Ați avut șansa unei noi experiențe pe plan profesional! Altă țară, alte concepții, alte studii în domeniu. Cum s-a desfășurat plecarea în Răsărit, la Institutul Unificat de Cercetări Nucleare de la Dubna, U.R.S.S.?

Carmen SĂBĂU: La începutul lunii aprilie 1974 am plecat la Dubna, cu mașina. De la București la Chișinău, toate au mers bine, dar la graniță, mi-au controlat bagajele ca la hoții de cai. Eu, acasă, îmi luasem timp să-mi aranjez cât mai „încăpător” totul, dar vameșii m-au pus să golesc totul din bagaje, dar n-au pus mâna să mă ajute să le pun înapoi, așa că m-am luptat singură cu toate geamantanele, ceea ce m-a înfuriat peste măsură. În sfârșit, după ce am reîncărcat mașina, care n-a mai „ieșit așa de bine” ca la București, am plecat. Era încă ziuă, dar pustiu și șoseaua nemarcată. La un moment dat, am văzut o

mașină rusească cu doi grăniceri că se ținea după mine. Nu m-am prea simțit în largul meu și am tras pe dreapta, să văd ce vor. Au oprit și ei și au venit la mine. I-am întrebat pe rusește care-i problema și mi-au spus că văzând o femeie singură la volan, s-au gândit să vină după mine „să mă apere”! Foarte bucuroasă, i-am întrebat dacă mă pot duce până la Kiev, la gară și ei la fel de bucuroși, mi-au răspuns „*Sigur că da!*”. Zis și făcut. Am ajuns „păzită și dirijată” direct la gara din Kiev, tocmai când sosea trenul de Moscova. M-am întâlnit cu familia și ajutați mai departe de cei doi grăniceri binevoitori și simpatici, am ajuns la hotel. A a doua zi am plecat mai departe, tot cu ajutorul lor, căci ne-au scos la drumul spre Moscova. Am ajuns seara târziu la Dubna, unde ne-a lăsat mașina în pană chiar pe traseul de cale ferată! Ne-am chinuit s-o împingem până aproape de casă și am cărat lucrurile în brațe până la locuință, după care am încuiat-o și am lăsat-o parcată în apropiere. Au urmat zile de coșmar până am putut s-o expediem la Moscova, la singurul atelier de reparat mașini străine. Până la urmă am reușit s-o aducem acasă, la Dubna, după vreo trei luni de telefoane...

Următoarele luni, am lucrat pe brânci ca să ne putem lua o vacanța de două săptămâni și să putem vizita „Estul de după Urali”, adică Tashkent – Samarkand – Buhara, pentru care ne-a trebuit o aprobare specială, dar până la urmă totul s-a rezervat, ba am obținut și camere la hotelurile „pentru străini”. La reîntoarcere, iar a urmat o perioadă de lucru îndârjită. Când a început să se apropie timpul să ne reîntoarcem acasă, în România, am început să „cochetăm” cu ideea de a pleca în altă parte... Ne obișnuiserăm cu viața de nomazi! Și remunerația salarială era mult mai bună ca cea de la noi. Eu tocmai primisem o invitație de la profesorul cu care dădusem Doctoratul la Karlsruhe, și care-și sărbătorea vârsta de 60 de ani, invitând pe toți doctoranzii lui. Am profitat de ocazie și m-am dus la Ambasada Germană cu invitația și am cerut viză pentru mine și ai mei. Mi-au dat-o pe loc! Au urmat o serie de peripeții, dar am reușit să ne luăm biletele de avion în penultima zi de ședere acolo, la Dubna. Ne-am hotărât să mai mergem odată acasă, să ne vedem părinții și să ducem o parte din lucruri. Ne-am încărcat mașina și am plecat în weekend, ca să câștigăm timp. Dar cum șoselele lor n-aveau semne, nici măcar de demarcație a benzilor de circulație și de bordură, acestea erau pline de noroi de la tractoarele și camioanele care ieșeau de pe câmp pe șosea, nu erau luminate și noi trebuia să conducem și în orele de noapte, pentru a ne încadra în timp. La un moment dat, din sens contrar, ne-am întâlnit cu două camioane mari și înalte, cu faruri puternice, orbindu-l pe soțul meu, care era la volan, și am derapat în șanț. Au venit imediat unii de la camioane și ne-au dus la cel mai apropiat spital. Pe mine m-au internat imediat, cu „tasare de trei vertebre”, iar pe ai mei i-au lăsat să stea cu mine, până a doua zi, când trebuiau să prindă avionul de Moscova. A fost totul un coșmar! Eu la sute de kilometri de Dubna, ei cu toate geamantanele să se lupte când în taxiuri, când în avion, când în tren, până să ajungă acasă... Soțul meu avea dureri cumplite la ceafă de la accident... Și azi mă întreb cum a rezistat? Noroc că fetița noastră a avut numai niște zgârieturi pe picioare. Mircea, săracul, câteva săptămâni la rând, a venit în fiecare weekend să mă vadă la spital. De fiecare dată trebuind să ceară aprobări speciale, până n-a mai putut de extenuare... și a aranjat să mă ducă pe mine la Spitalul din Dubna.

La Dubna, formele de internare erau aproape gata și m-au instalat într-un salon cu alte șapte femei. Și-am luat-o de la început cu tratamente, masaj, injecții și vizitele zilnice ale familiei. A venit și șeful meu, Dr. Zvara (ceh) odată și mi-a făcut forme de prelungire a șederii noastre până îmi expiră mie concediul medical. Apoi am avut marea bucurie, s-o văd pe mama mea, care când a auzit de accident, s-a speriat atât de tare, încât i-a pus mișcare pe toți care-o puteau ajuta cu ceva, ca să obțină o viză pentru a veni să mă vadă. Am stat în spital trei luni și apoi alte trei în concediu medical acasă, timp în care am început să mă mișc încet-încet... Cei de la spital, mi-au dat o recomandare pentru un corset special, dar care se făcea numai la Moscova, așa că după ce m-am mai întremat puțin, ne-am dus să mi-l comand.

Între timp, am mai avut de făcut unele pregătiri de plecare, iar când a venit „marea zi” ne-am sculat cu noaptea-n cap, am plecat la gară, apoi la aeroport și cu avionul, din Moscova, direct la Karlsruhe... La destinație, am depozitat bagajele în gară și m-am dus direct la prietenii mei de acolo care s-au bucurat nespuse „c-am scăpat” și am stat la ei, câteva zile. A doua zi urmau să plece și cei dragi. Soțul meu, de-o tărie, un calm și o perspicacitate nemaiîntâlnite, a aranjat totul, ca să poată pleca și ei în liniște. El, împreună cu fetița noastră Isabella, au venit via Finlanda, de unde mi-a telefonat să-mi ceară niște bani pentru bilete. Prietenul la care stăteam, Hans von Sanden, ne-a ajutat foarte mult, a mers cu mine seara

AVRAM IANCU - 200!

Nr.7(47/iulie 2024)

la 21:00 la gară, unde era o singură bancă deschisă până târziu, a scos niște bani și i-am trimis pe loc. Eu însă, până i-am văzut pe ai mei, am ținut-o numai într-un plâns nervos!

George ROCA: Doamne, dar prin câte peripeții ați trecut! Ați ajuns deci în Germania a doua oară... tot la Karlsruhe! De data asta și cu familia. Ce a urmat în continuare?

Carmen SĂBĂU: Același prieten ne-a făcut rost, pentru două săptămâni, de un mini-apartament într-un cămin de studenți, iar foștii șefi și colegi-prieteni de aici ne-au ajutat fiecare cu câte ceva. Cel mai important și de mare ajutor a fost faptul că am primit și eu și Mircea, burse de câte șase luni fiecare, ca „Visiting Scientist” la Kernforschungsinstitut, cu care ne-am descurcat din punct de vedere financiar un an de zile, până ne-au ieșit formele pentru trecerea peste Ocean.

După ce ne-am instalat în micul apartament, am mers la Institutul de Cercetări Nucleare – Kernforschungszentrum din Karlsruhe, unde era încă același personal, începând cu directorul și profesorii și terminând cu secretarele, colegii mei de laborator și chiar și oamenii de serviciu. M-a primit directorul, care mai târziu s-a ocupat să-mi dea o poziție de „Visiting Scientist”. De asemenea a primit și soțul meu, o poziție, la „Energii Înalte” - pentru șase luni, iar eu la „Radiochimie” pentru alte șase luni. A trecut un an, timp în care fetița noastră a învățat ceva germană și a început să se obișnuiască cu atmosfera germană. Norocul a fost, că având pe rând slujbe, unul din noi a fost în permanență cu ea când venea de la școală. După scurt timp am început să ne facem formele de plecare peste Ocean. Întâi am încercat în Canada, unde era „o parte” de limbă franceză, pe care toți trei o știam destul de bine. Dar când au auzit că suntem „licențiați”, ne-au comunicat că ei nu primesc decât muncitori. Atunci ne-am orientat spre Statele Unite. Ni s-au dat de la ambasadă o mulțime de forme de completat. A trebuit să traducem o mulțime de documente personale în limba germană, la un Birou Oficial de Traduceri, ceea ce ne-a costat o grămadă de bani, și să facem o mulțime de analize medicale... Odată ne-au chemat pe amândoi la un interviu la Stuttgart, iar mai apoi l-au chemat numai pe soțul meu la interviuri, dat fiind că el a stat cinci ani în URSS, pe când eu numai un an, din care jumătate în spital. Prietenul nostru, a venit să garanteze pentru noi. Spre sfârșit, am fost chemați și la Nürnberg la interviu și nu mult timp după aceea am primit dorita viză spre S.U.A.

George ROCA: Cum a fost plecarea spre America? Cum v-ați acomodat cu noul continent? De ce v-ați stabilit la Chicago?

Carmen SĂBĂU: Plecarea peste Ocean a fost destul de lină! În fine, după exact un an de stat în Germania, ne-a sosit aprobarea să plecăm. Agenția pentru ajutorarea emigranților „Caritas” ne-a făcut toate actele de care aveam nevoie, inclusiv biletele de avion (plătibile într-un an) și instrucțiunile necesare. Soțul meu a plecat înainte, în 18 octombrie 1976, direct la Chicago, unde se aflau niște prieteni de-ai noștri de la Dubna, stabiliți acolo. I-au aranjat un angajament ca „Vizitând Scientist” la „Argonne Național Laboratory” (ANL) din Illinois și l-au ținut câteva zile la ei, timp în care soția Șefului de Secție de Energii Înalte, l-a ajutat să găsească un apartament cu chirie ieftin și nu prea departe de Institut, să cumpere o mașinuță veche (Toyota 500) și strictul necesar de la un „garage sale”. Chicago ne-a convenit mult și pentru că legăturile cu Europa și România erau mai ușoare și în timp ne-am dat seama că geologic era o regiune cu mai puține calamități naturale. În scurt timp, pe 25 octombrie 1976 am sosit și eu cu Isabella la New York, de unde prin Maryland am ajuns după o săptămână la Chicago, la Mircea al nostru! El se zbatuse să mobilizeze apartamentul cât de cât, ca să ne simțim bine, să avem un cămin plăcut. Primele șase luni a avut el postul, care i-a fost prelungit cu patru luni. În 27 decembrie 1976, am fost și eu angajată la același laborator, în Secția de Chimie, unde am găsit colegi foarte prietenoși. Eu am primit timp de trei ani, câte un contract pe câte un an ca „Visiting Scientist”, pe diferite proiecte - vroiau să vadă de ce sunt în stare și unde sunt mai productivă, pentru că noi nu aveam nicio diplomă cu noi, nicio dovadă de școlarizare, nicio referință. După perioada aceasta „de probă” au început să-mi facă dosarul și abia atunci mi-au cerut recomandări. Norocul meu a fost că am lucrat la Viena și la Karlsruhe și de-acolo am obținut recomandări foarte bune. Între timp am cerut și o copie după diploma de „Doktor Rerum Naturae” din Germania, de la Fundația Humboldt. Și astfel, cu toate referințele și actele încropite, am căpătat un angajament de Cercetătoare. Între timp, soțului meu i-a expirat contractul de la

AVRAM IANCU - 200!

Nr.7(47/iulie 2024)

„Argonne” și cum el lucrase numai la IFA - București și la Dubna, n-a putut cere recomandări și nici copii după diplome, așa încât s-a gândit să se recalifice într-un domeniu în care cunoștințele pe care le avea deja îl puteau ajuta. Și astfel a ajuns să urmeze a treia specialitate: Fizica Medicală. Cu ajutorul unor prieteni de la ANL a obținut o jumătate de normă la Spitalul Universității din Chicago, pentru a se acomoda cu noul gen de aparatură și problematică și totuși să-i rămână timp să facă cursuri și să dea examene în noul domeniu la University of Chicago și să se pregătească pentru examenul de Board. Și-a luat Examenul de Board de la prima prezentare, deși era totul diferit de examenele cu care eram noi învățați. Inclusiv vocabularul în engleză în domeniul era și el nou.

George ROCA: Cum s-a acomodat o familie de români emigranți în „Țara tuturor posibilităților”?

Carmen SĂBĂU: După o mulțime de eforturi, încercări și zădărnici lucruri au început să se mai cristalizeze, să ne acomodăm cu viața americană, să învățăm mereu lucruri noi, atât în meserie cât și în viața de toate zilele. Mircea al meu a fost iar un „cavaler”! A venit cu ideea să locuim aproape de „Argonne” - deși pentru el Universitatea din Chicago era cam la 45 de mile de casă - ca eu să pot pleca mai târziu dimineața și veni mai devreme seara, pentru a nu rămâne fetița noastră singură. O înscrisesem la un liceu din sudul orașului, în suburbia Downers Grove, unde locuiam. Și astfel el, se scula de la 5:00 și plecă la 5:30, ca să ajungă înainte de-a începe traficul rutier... El „deschidea ușile” la Laborator, cum s-ar spune - iar seara aștepta până trecea traficul... deci pleca de la Universitate la 19:00 și ajungea acasă după orele 20:00! Zile cam lungi de muncă! Și culmea ghinionului, primele noastre trei ierni aici, au fost extrem de grele, cu munți de zăpadă, iar noi complet neînvințați să conducem mașina în asemenea condiții. Până să căpătăm experiență în „condus pe ghiață” nimeream mereu în munți de zăpadă... Noroc că oamenii ne săreau în ajutor și cu timpul ne-am perfecționat și noi în condus și am învățat că trebuie să avem lopeți, pături, lanterne, semnale reflectorizante, etc... în mașină, în permanență. Ne-am înscris și la două Cluburi Auto, care făceau și depanări de mașini. Însă în următorii doi ani, a tot fost la fel... iarnă grea! Pierdusem orice speranță de mai bine! Colegii mei de laborator, încercau să mă asigure că de obicei nu e așa grea iarna! Dar cu timpul, ne-am obișnuit și cu asta. Începusem să ne acomodăm și cu metodele de lucru de aici, cu felul de a vedea lucrurile, cu viața, mentalitatea oamenilor, să gândim (mai!) americănește, căci totul era „nou” și foarte deosebit de ceea ce știam noi, cei veniți în pribegie de pe alte meleaguri îndepărtate. Ne-am integrat repede și bine în noua viață, ne-am înscris într-o mulțime de Societăți de Specialitate - că deh... așa e „moda” - însă care, toate, necesitau plata unor cotizații anuale. Dar mergeam și la multe din Conferințele și Congresele pe care le organizau, care erau ca o „școală a vieții”. Am primit invitații să trimitem autobiografiile la diferite „Enciclopedii”, în care am apărut ani la rând - de exemplu în „Who-s Who”. Ale mele încă mai apar și acum!

Soțul meu, a avut o perioadă mai grea, fiind „începător” în noul domeniu de lucru - după 20 de ani de vechime în Fizică Nucleară și Fizica Energiilor Înalte, cu zeci de lucrări publicate! Aici nu avea pe nimeni cu care să se consulte asupra problemelor care se iveau, fiecare lucrând pentru el și văzându-și de treaba lui. A trebuit să se zbată de unul singur, dar s-a descurcat foarte bine. Cum avea și răspunderea dotării laboratoarelor cu echipamentul de Fizica Medicală, necesar în spital, a făcut multe studii, a fost la multe expoziții de echipament, a discutat cu producătorii și vânzătorii de la diferite firme, a comparat rezultatele - adevărate lucrări - și a ajuns expert. Dar muncea zile și nopți să întocmească rapoarte, comparând produsele diferitelor firme și accentuând la fiecare ce avantaje și dezavantaje avea din punctul de vedere al necesităților spitalului pentru care lucra, iar când prezenta datele Directorului Administrativ, acesta-i spunea: „Da! Raportul dumatăle e foarte bun și complet, dar eu/noi ne-am decis să cumpărăm de la firma... cutare”, care de fapt era cea mai puțin recomandabilă pentru cerințele spitalului respectiv. Or fi avut motivele lor!

Altă situație de care s-a lovit soțul meu - și care l-a durut, dezamăgit și uimit pentru multe luni de zile - a fost atunci când l-a rugat un medic să-i facă un calcul al dozelor și condițiilor de iradiere a unui pacient care avea o tumoră la obraz. Soțul meu, din nou, a făcut o mulțime de studii, a citit articole, a calculat dozele din diferite unghiuri de iradiere și s-a dus cu rezultatele la doctor explicându-i că a ajuns la concluzia prin care care evita ca pacientul să-și piardă ochiul, lucru care pentru soțul meu, era de o

AVRAM IANCU - 200!

importanță capitală. Spre marea lui surprindere a primit de la doctor răspunsul: „Nu mă interesează ce se întâmplă cu ochii lui, ci numai să-l scap de cancer!”. Alt caz de „omenie” din partea unui medic!

Am încercat și eu să-l ajut cât am putut, pentru că el mai avea, cum am relatat mai sus, și drumul zilnic de făcut, în trafic intens și în condiții climatice grele, venind deseori de la servicii complet epuizat. Dar bietul de el, nu s-a plâns niciodată! La noi, la serviciu, s-au făcut niște cursuri speciale de computer, care să ne ajute la scrierea lucrărilor și la realizarea graficelor și a calculelor. Am promovat toate acele cursuri, ne-am cumpărat un calculator acasă și am putut să-l ajut mai mult, ceea ce m-a bucurat nespus. În cei 23 de ani de activitate științifică în U.S.A., Mircea a reușit să prezinte, aproximativ 60 de lucrări, la diferitele congrese naționale și internaționale la care a participat!

George ROCA: Am o curiozitate! Mi-ați povestit în urmă cu niște ani, că la Chicago l-ați întâlnit pe filozoful Mircea Eliade. Ce ne puteți relata despre această personalitate marcantă? Câteva amintiri... vă rog!?

Carmen SĂBĂU: La University of Chicago, soțul meu l-a cunoscut bine pe domnul Mircea Eliade, profesor universitar, scriitor, filozof... Acesta lucra tot acolo, încă din 1957, fiind Șef al Catedrei de Istoria Religiiilor. Personalitate, pe cât de cunoscută pe arena internațională, pe atât de modest și prietenos (mai ales cu românii!), cu o activitate prodigioasă în domeniul său: 30 de volume științifice, opere literare și eseuri filozofice, traduse în 18 limbi și peste 1200 articole și recenzii. A editat 18 volume din „Enciclopedia Religiiilor”. A primit mai multe doctorate „Honoris Causa”. Japonezii i-au tradus toată opera și-l apreciază studiindu-l mai mult ca orice alt popor. La Congresul de la Seoul, Coreea de Sud, din 2008, din 75 de Secții, 12 au fost dedicate profesorului Eliade, în care specialiști de renume mondial, au prezentat opera lui. Numai românii, la Congresul Academiei Româno-Americane ținut la Sibiu în 2009, nu m-au lăsat să citesc lucrarea făcută de soțul meu (grav bolnav, îndopat cu morfină, din cauza durerilor atroce) despre popularitatea și respectul dat Maestrului. Nu degeaba se spune că „Nimeni nu-i profet în țara lui!”, dar din păcate, românii sunt deseori „anti-români”, fiind geloși și invidioși pe orice „cap luminat” care s-a ridicat... în loc să-l ridice în slăvi și să se mândrească cu dânsul!

Pe parcursul timpului am devenit prieteni cu familia Eliade și ne vizitam deseori. Odată, când au fost la noi, a discutat mai mult timp cu fiica noastră, dându-i sfaturi în meserie, deoarece pe vremea aceea, ea studia Filozofia. Când a ajuns bolnav, fiind internat la Spitalul Universității, soțul meu mergea să-l viziteze în fiecare zi, discuta cu doctorii și apoi, înainte de a veni spre casă, se oprea pe la soția dumnealui – Cristinel Eliade – să-i spună cum se mai simte maestrul și ce au mai spus doctorii. Păcat că ne-a părăsit atât de subit! Serviciile funerare au fost ținute în Capela Rockefeller de pe Campusul Universității din Chicago, iar cenușa a fost în parte împrăștiată peste Lacul Michigan... atât de iubit de Maestru! Urna cu restul cenușii a fost depusă la Cimitirul Oak Woods, din Woodlawn Avenue, din Chicago. După ce ne-a părăsit, am continuat legăturile cu soția dumnealui, pe care o vizitam acasă, dar și la spital când a fost internată, până ne-a părăsit și dânsa! Dumnezeu să-i odihnească!

George ROCA: Povestiți-ne câte ceva despre profesorul Claudiu Mătase, o altă personalitate a exilului românesc și un membru de seamă al Academiei Româno-Americane.

Carmen SĂBĂU: O altă personalitate marcantă, dintre membrii A.R.A., cu care am fost în relații foarte bune, dar din păcate ne-a părăsit și dânsul, este Ing. Dr. Claudiu Mătase, care a participat de asemenea la multe Congrese A.R.A., întotdeauna prezentând lucrări de valoare, în special despre călătoriile pe care le-a făcut prin lume. Dânsul locuia în Florida, unde avea o companie dentară. Odată pe an venea și la Chicago, unde ținea ore de curs despre materialele noi din Industria Dentară. Odată i-a cerut soțului meu să-l ajute la calcularea unor doze pentru niște determinări de care avea nevoie și atunci chiar a venit să stea la noi ca să poată lucra împreună până seara târziu... În timpul liber, cea mai mare distracție pentru dânsul erau concertele și muzeele. Aveam abonamente la mai multe orchestre, participam la conferințe științifice ținute la laboratoarele din jur (Argonne și Fermi) și ne-am făcut și membrii la muzeele mai importante din oraș și din suburbii. Așa că eram în permanență foarte activi intelectual și artistic când ne întâlneam. Odihnească-se în pace și el!

George ROCA: Pe Mr. Claudiu Mătase l-am cunoscut și eu. Ne-am întâlnit de câteva ori pe la Congresele A.R.A.. Am devenit prieteni... M-a invitat deseori la dânsul în Florida. Un om minunat! Îi duc lipsa... Păcat că anii trec atât de repede! Ce ne mai povestiți despre familia dumneavoastră, despre Chicago și despre munca în America!?

Carmen SĂBĂU: Da! Trec anii... „Tempus Fugit!”, precum ziceau romanii! Și așa, între serviciu, călătoriile zilnice la și de la laboratoare, învățat și pregătit lucrări științifice și câte o distracție din când în când. Anii au trecut așa de repede... și am ajuns la vârsta pensionării. De fapt abia o așteptam... Prea tumultoasă, prea plină de cerințe a fost munca noastră! În 1998 ne-am făcut formele de pensionare amândoi și n-a fost ușor - o mulțime de forme de completat, consultații cu cei de la planurile de pensie, calcule, etc. După ce ne-am liniștit și cu problema asta, și banii au început să se depună regulat în bancă, iar timpul liber prelua, am început să răsufăm și să ne gândim și la „viață”! Mergeam mai des la muzee și concerte și făceam câte patru călătorii pe an, combinându-le de câte ori puteam cu diferite Congrese unde eram invitați, ca să ne mai ținem la curent cu Știința și Cultura. De obicei, ne luam câteva zile libere după Congres, ca să vizităm orașele și locurile din împrejurimi, rămânând în hotelul ales pentru congres, ca să scutim o mutare cu tot deranjul - împachetat, trambalat, despachetat... Am avut câțiva ani de programe plăcute și relaxante - deși pentru fiecare lucrare ținută la aceste congrese științifice, munceam din greu câte patru-cinci luni. Și astfel, am fost în: Anglia, Belgia, Brazilia, Canada, China, Elveția, Franța, Germania, Grecia și multe din insulele ei, Israel, Italia, Malta, Mexic, Olanda, România, Portugalia, Spania, Turcia, SUA, în unele dintre ele, chiar de două-trei ori, pe diferite trasee.

Din păcate fericirea n-a fost lungă. În 2006 soțului meu i s-a detectat un cancer și de atunci toată viața noastră a început să meargă în jos, rapid! La început i s-a făcut tratament cu hormoni, care i-a ținut boala pe loc până în 2008, când soțul meu a trebuit să facă două drumuri la București... ceea ce a fost un efort mult peste puterile lui și în noiembrie când a revenit acasă, era sfârșit... Nici nu știu cum a rezistat la drumurile peste Ocean, foarte obositoare și pentru un om sănătos, dar-mi-te pentru unul grav bolnav!? Evoluția cancerului a început cu pași rapizi și nici radioterapia, nici chimioterapia nu l-au salvat. Vizitele la doctori, tot felul de teste, analize și tratamente zilnice - chiar și duminica - care mai de care mai dureroase, neplăcute și foarte greu de suportat, le-a îndurat cu calm, răbdare, speranță și cu zâmbetul lui blând pe buze... Imediat ce a-nceput să se arate boala, Isabella, fiica noastră, s-a zbatut să predea cursurile sale pe Internet și s-a mutat în aceeași localitate cu noi ca să ne sprijine și să poată veni cu mine la doctori și spitale. Și în ziua de tristă amintire, 15 iunie 2009, Mircea s-a stins, sub ochii noștri... Pentru prima dată, mi-am dat seama ce diferență este între a-ți muri cineva drag la distanță - cum a murit tatăl meu, pe care-l adoram - sau sub ochii mei, cum a plecat el. Și apoi au început alte forme și alergături, pe care nu știu cum le-am putut depăși amândouă!? Am umplut toate camerele cu fotografii de-ale lui - în unele chiar câte 16-18! - și de câte ori trec pe lângă ele, îi vorbesc! Am încercat de câteva ori să „curăț” în casă, dar nu pot! Orice hârtiuță cu scrisul lui, nu pot s-o arunc, ca să nu mai vorbesc de obiecte... După ani am început să aflăm despre tot felul de tratamente, pe care i le-am fi putut aplica noi acasă, fără atâtea dureri și chinuri inutile... Dar ce folos? Acum e prea târziu: nu-l mai pot ajuta!

George ROCA: Îmi pare rău că ne-a părăsit domnul Mircea Săbău! Un om minunat! Un academic... Am scris și publicat despre realizările dânsului. Odihnă veșnică, îi doresc! Și astfel a rămas un mare gol în familie!?

Carmen SĂBĂU: N-aș putea defini perioada aceasta, decât spunând că e mai dureroasă decât își poate oricine închipui, mai ales cei care încă n-au trecut prin ea... Nu-ți mai găsești rostul, nu mai ai chef de nimic, plângi, te trezești noaptea și începi să-ți depeni amintirile - majoritatea cele triste - și nu mai poți adormi... Nu mai ești atent la nimic - îți pierzi deseori echilibrul, nu numai pe cel psihic, dar și pe cel fizic - te lovești fără să vrei, te umpli de vânătăi, cazii, îți faci răni care iau luni de zile să se vindece, n-ai poftă de mâncare... Eu am căzut în 2009 și în 2010, a trebuit să mi se facă operație la umărul drept. Apoi în 2011, a trebuit să fac operație și la șoldul stâng. Bineînțeles că proverbul înțelept românesc: „O nenorocire nu vine niciodată singură” se adevărește întotdeauna! Mai ales la mine! Tot în 2011, când

AVRAM IANCU - 200!

nici nu mă refăcusem bine după operație, mama mea dragă a-nceput să „nu mai vrea să trăiască!”... Avea 98 de ani – și nu mai voia să mai bea, să mai mănânce, până când a slăbit și s-a deshidratat atât de mult c-am dus-o cu salvarea la spital! În timp ce era acolo, și apoi la un centru de reabilitare, m-am interesat de o companie care trimitea oameni pentru îngrijirea celor bolnavi sau neputincioși la domiciliu. Am găsit până la urmă, au acceptat-o și am adus-o acasă... Venea zilnic o soră să-i controleze parametrii și o asistentă s-o spele și s-o schimbe. I-au adus un pat de spital mai adecvat și o trusă de oxigen și m-au învățat și pe mine cum să le folosesc. Mergeam la ea în cameră zi și noapte, aproape în fiecare oră și câteodată chiar mai des... îi vorbeam, o mângâiam, dar în 6 decembrie 2011, chiar de Sfântul Nicolae, dimineața între 7:30 și 8:15 m-a părăsit... A doua moarte, practic, desfășurată sub ochii mei în doar doi ani de zile! Am pus și fotografiile de-ale mamei peste tot și de câte ori trec pe lângă ele îi vorbesc și o sărut!

George ROCA: Ce gânduri și speranțe de viitor aveți?

Carmen SĂBĂU: Anii trec repede și trist... Noroc cu scumpa mea fetiță, Isabella, căci am pentru cine să mai trăiesc! Ea face mari eforturi și are mare grijă de mine, Vine în fiecare zi să mă vadă, îmi aduce mâncare gătită... apoi, seara înainte de culcare trebuie să-i dau telefon să fie sigură că „sunt bine”. Nu mă mai lasă să conduc mașina departe – numai aici în jur: la doctor, farmacie, terapie, bancă... Deoarece mulți dintre prietenii noștri din America au părăsit acest pământ, care pentru mine devine din ce în ce mai „sumbru”, nu mai am pe nimeni aici! Doar pe ea, pe Isabella drăguța! Deseori, ca să îmi facă o bucurie, mă ia la prietenii ei, sau mă invită la party-urile pe care le dă ea, cam de trei ori pe an. Iar când merg eu în România, o iau cu mine și toți prietenii mei sau foștii colegi de liceu, cei de la facultate sau de la fostul serviciu (de la IFA) mă invidiază pentru o „asemenea comoară”. Toți o admiră! Iar eu „mă umflu-n pene” de fericire și mândrie!

În Țară, am mers în fiecare an, în special la București, pentru că efectiv mă simt foarte bine acolo, printre prieteni, deși nu avem confortul de acasă - singura parte bună fiind că garsoniera în care locuim este situată extrem de central și cu legături bune transport în toate direcțiile. De fiecare dată, împreună cu Isabella, am făcut excursii în diferite părți ale Țării, ca să-și cunoască și ea meleagurile pe care s-a născut. Uneori mergem la câte un congres de specialitate, sau A.R.A., alteori doar în mici excursii. În ultimii ani am continuat să participăm regulat la Congresele A.R.A. (Academia Româno-Americană de Științe și Arte) de obicei în iunie-iulie, iar în prima jumătate a lunii octombrie, la Congresele RMMLA, (Rocky Mountain Modern Language Association, la care am reușit, împreună cu un grup de colegemembre să facem o secție de Etnie Română) unde suntem membrii din anul 2003. La ambele prezentăm câte o lucrare de Artă și Literatură Românească, cu intenția de a face cunoscută Cultura Românească românilor plecați din Țară de zeci de ani, sau celor născuți aici în America, care nici măcar n-au cunoscut-o vreodată, sau chiar celor de altă etnie, care se rătăcesc pe la sesiunile românești, din diferite motive. Fiica mea Isabella ține de fiecare dată și câte o prelegere în domeniul Educației, în care era specializată.

George ROCA: Relatați-ne vă rog câteva amintiri despre Academia Româno-Americană, despre congresele A.R.A. la care ați participat.

Carmen SĂBĂU: Noi am ajuns în Statele Unite la sfârșitul anului 1976 și ne-a trebuit timp să ne punem pe picioare și să ne orientăm în noile condiții de viață din toate punctele de vedere. Așa că în 1978, când am auzit de existența Academiei Româno-Americane de Arte și Științe, am realizat că aceasta poate fi o șansă de a ne simți mai „ca acasă”. Am aflat de activitățile propuse și ne-am dat seama că și chiar participarea la congresele anuale ne va da oportunitatea să vorbim limba strămoșilor noștri, să ne întâlnim cu românii din exil, să ne facem noi cunoștințe cu care avem mai multe în comun – limba, istoria, dragostea de Țară, amintiri din vremuri mai bune – să ne ajutăm Patria și eventual chiar să ne ajutăm reciproc. Așa că ne-am înscris cu toții în A.R.A., soțul meu și cu mine imediat (1978), iar fiica noastră când și-a luat ultima diplomă academică (1996), ca membri... fiind singurii care am devenit membrii cu toată familia!

Fiind încă proaspăt veniți în America, și încă în perioada de întocmire a unei gospodării cât de cât „suficiente”, eram săraci, așa încât în afară de a ne plăti regulat cotizațiile, nu puteam face mai mult pentru această ilustră organizație. Așa se face că primul Congres la care am participat și pentru care am încropit banii necesari, a fost al VII-lea, cel din 1982, ținut la Claremont College, în Pomona, California. Acolo am făcut cunoștință cu personalități precum prof. Țimiraș, dl. Ionnițiu, prof. Corduneanu și încă vreo doi-trei. Nu erau doar decît o mână de oameni, de aceea, în următorii ani, până s-a mărit numărul de membri, am fost toții socotiți „membri fondatori”, iar cu timpul, pe măsură ce ne consolidam situația financiară, am început să participăm la tot mai multe congrese și activități A.R.A. La acel congres de la Claremont College, profesorul Nicolae Țimiraș, președintele A.R.A. în funcțiune, a venit la mine și m-a rugat s-o propun pe doamna Prof. Maria Manoliu-Manea din California, ca președintă, deoarece dânsul a îmbătrânit și e foarte obosit. Eu nu o cunoșteam pe distinsa doamnă! Atunci am văzut-o și am auzit de numele dânzei pentru prima oară. Dar pentru că președintele Țimiraș mi-a făcut propunerea personal, l-am ascultat și am acceptat, considerând că „știe dumnealui ce zice!”. Și într-adevăr, în primii ani a fost foarte bună, Academia a progresat, a câștigat noi membri de valoare, s-au ținut regulat congresele. Soțul dânzei, după cum am aflat mai târziu, lucrase la Casa Scânteii și având experiență de editor, a reușit să publice câteva cărți românești sub egida A.R.A., așa că la următoarele alegeri, n-am avut probleme s-o realegem și am mai avut-o ca președinte încă câțiva ani buni. Numai că în tot timpul acesta, Academia s-a dezvoltat cu precădere mai mult la secția Umanistică, deoarece la cea Științifică rămăsesem doar o mână de oameni. De aceea, de exemplu, la Congresul A.R.A. de la Boulder City, Colorado, din 1986, organizat de familia Dr. Fotino, sala de Umanistică era arhiplină, iar în cea de Științe eram numai vreo cinci-șase persoane. Acest lucru, ne-a făcut pe câțiva dintre noi, precum Prof. Mircea Fotino, Dr. Isărescu, eu și cu soțul meu și încă vreo doi-trei, să ne gândim să alegem președinte A.R.A. un reprezentant Științific. Atenția ni s-a îndreptat spre Dr. Caccuci, din California. Am fost cu toți de acord și l-am delegat pe soțul meu să discute cu dânsul. A fost extrem de greu să-l convingă. Între timp se apropiase data Congresului la care urmau să se facă alegerile, dar a fost aleasă tot doamna Maria Manoliu-Manea. Situația a început să se reglementeze în ultimii ani, când s-au ținut Congrese la Bari (Italia), Chișinău (Basarabia), Pasadena (S.U.A.) și în 2015 la Frascati (Italia). Speram să se consolideze și să se pună bine pe picioare această instituție Academică românească de valoare!

*** (2020)

George ROCA: Câteva cuvinte despre fiica dumneavoastră, Dr. Isabella Săbău care ne-a părăsit recent.

Carmen SĂBĂU: Isabella Carmen Maria Săbău, unica noastră fiică, s-a născut într-o sâmbătă a Paștelui, pe 28 aprilie 1962, la București. A fost o fetiță frumoasă, cu ochi albaștri, care apoi s-au făcut negrii(!?), catifelată și o piele albă, albă... A fost foarte cuminte – nu plângea niciodată – de fapt o singură dată a plâns, când femeia care o angajasem s-o îngrijească în timpul când noi eram la serviciu, a ars-o cu fierul de călcat, din greșală... Nu avea încă un an! Îmi aduc aminte că duminică se trezea mai devreme decît noi adulții - care eram obosiți de la serviciu și fiind singura noastră zi liberă, dormeam mai mult dimineața. Ea se scula în piciorușe în pătucul ei cu gratii de lemn, venea până la capul patului și se uita în patul nostru. Dacă dormeam, se ducea și se culca înapoi, dacă nu, începea să gângurească. La patru ani am dat-o la o grădiniță din apropierea casei unde o duceam și o aduceam eu. Când am plecat eu în Austria, în 1967, o ducea și o aducea soțul meu, până a împlinit șase ani, după care am dat-o la școala din cartier. Locuiam atunci în cartierul Militari, pe Bulevardul Păcii. Apoi, în 1970, când eu am plecat la Karlsruhe, ea a plecat cu soțul meu la Dubna, unde a stat până în 1975. Învățase bine foarte bine limba rusă (după cum am relatat mai sus!), era bună la matematică, mai ales geometrie. De la Dubna am plecat toți trei în Germania, unde a făcut o clasă de liceu și a învățat puțină germană, iar de acolo am venit cu toți în Statele Unite unde a urmat restul școlilor în limba engleză.

A terminat liceul (High School) aici, apoi a intrat la diferite facultăți, luându-și pe rând mai multe diplome: Bachelor of Arts, Master of Arts - în Philosophy și Master of Arts - în History of Arts, și în final titlul de Doctor of Education, urmat de Master Certificate în Online Teaching. Cum e obiceiul aici, în America, încă din facultate a început să lucreze ca preparatoare universitară, iar mai târziu ca asistentă

AVRAM IANCU - 200!

Nr.7(47/iulie 2024)

pe lângă profesorii de Filozofie și de Istoria Artei. Când s-a îmbolnăvit tatăl ei, s-a luptat să-și predea cursurile ei pe Internet (Online Teaching), pentru a putea să mă ajute în drumurile zilnice la spitale și doctori. La început, preda Filozofie, Etică și Estetică, apoi a trecut la Istoria Artei. Și de-atunci a rămas tot așa, pentru a mă ajuta pe mine.

A participat la multe Congrese, în diferite țări, la care am mers toți trei împreună. La câteva să dus singură sau doar cu câte unul din noi. În ultimii ani, după „plecarea” lui Mircea, am mers în fiecare an în România, unde am încercat să facem și câte o excursie, pentru a vedea câte ceva din țara în care s-a născut. Prietenele mele din România, care o cunoșteau, o laudau mereu și mă invidiau pentru norocul de a avea așa o fiică „deosebită”, care sufletește și intelectual semăna foarte mult cu Mircea, tatăl ei...

Uitându-mă acum înapoi de-a-lungul anilor, îmi dau seama că viețile noastre au mers în ascensiuni și stagnări, au fost o permanentă luptă între succese și îndoieli, bucurii și necazuri, lumină și întuneric, care în ultimii ani au abundat în dureri și tragedii care s-au ținut lanț. Dumnezeu ne-a luminat calea, amintindu-ne că „putea să fie și mai rău!” și că nicio luptă a noastră nu poate schimba sau opri acel „ce ți-e scris!”. Dumnezeu ne-a iubit până într-o zi fatidică, de 24 mai 2020, când a luat-o și pe Isabella la ceruri, să o așeze în dreapta tatălui său Mircea și să mă aștepte pe mine! O dramă nepovestibilă și o durere fără margini...

A consemnat,

George ROCA

Sydney (Australia) – Chicago (S.U.A.)

2014-2020